

DRŽAVNO GLASILO V LJUBLJANI

Dobro 15. 11. 1930

Poprečnina v gotovini plačana.

ŠTEVILKA 11

LETNIK XXXI

NARODNI GOSPODAR

GLASILO ZADRUŽNE ZVEZE V LJUBLJANI

V LJUBLJANI, DNE 15. NOVBRA 1930

VSEBINA: Fr. Jaklič: Prispevki k zgodovini našega zadrugištva. — A. Kralj: Padanje cen in blagovne zadruge. — O organizaciji belgijskih kmetov. — Kaj mora vedeti vsak zadrugar? — Gospodarski pregled. — O kupovanju na upanje. — Vprašanja in odgovori. — Zadrugam. — Zadrugištvo v državi. — Zadrugištvo v inozemstvu. — Iz gospodarstva. — Razno. — Literatura.

Priloga „Narodnega Gospodarja“ št. 11, I. 1930.

Za vsa objavljena vabila, pri katerih ni izrecno drugače določeno, velja določba: Ako bi ta občni zbor ob navedenem času ne bil sklepčen, vrši se pol ure kasneje na istem mestu in pri istem dnevnem redu drugi občni zbor, ki veljavno sklepa ne glede na število navzočih članov.

Izredni občni zbor Ljudske posojilnice v Brežicah, r. z. z n. z., se bo vršil dne 27. novembra 1930 ob 6. uri zvečer v uradnih prostorih. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. volitev enega člana nadzorstva, 3. slučajnosti.

Izredni občni zbor Ljudske posojilnice v Oplotnici, r. z. z n. z., se bo vršil v nedeljo dne

30. novembra 1930 v uradnih prostorih ob pol 15. uri. Dnevni red: 1. sprememba pravil. 2. slučajnosti.

Redni občni zbor Mlekarske zadruge v Radomlju, r. z. z o. z., se bo vršil dne 30. novembra 1930 ob 3. uri pop. v mlekarni. Dnevni red: 1. čitanje zapisnika zadnjega občnega zbora. 2. poročilo načelstva in nadzorstva. 3. odobritev računskega zaključka za 1. 1929. 4. volitev dveh članov nadzorstva. 5. slučajnosti.

Redni občni zbor Kmečke hranilnice in posojilnice v Rajhenburgu, r. z. z n. z., se bo vršil dne 24. novembra 1930 ob pol 9. uri v posojilniških prostorih. Dnevni red: 1. poročilo načelstva in nadzorstva. 2. odobritev računskega zaključka za 1. 1929. 3. čitanje revizijskega poročila. 4. volitev načelstva in nadzorstva. 5. slučajnosti.

NARODNI GOSPODAR

GLASILO „ZADRUŽNE ZVEZE“ V LJUBLJANI.

Člani „Zadruž. zveze“ dobivajo list brezplačno. Cena listu za nečlane po 25.— Din na leto, za pol leta 12-50 Din.

Cena inseratov po dogovoru. — Izhaja 15. dne vsakega meseca. — Rokopisi se ne vračajo.

Fr. Jaklič:

Prispevki k zgodovini našega zadružništva.

„Kaplanl...“

Bogastvo Notranjske so njeni gozdovi. Javornik, Snežnik in vsa hribovja po bloški planoti so obrastla z jelovino ali mogočnimi bukvami. Mimo je pa speljana železnica, po kateri se izvažajo obdelan les v mesta ob morju, iz katerih ga potem pošiljajo v prekormske dežele. Rakek je že od nekdaj središče lesne trgovine. Na Rakek teko ceste od Prezida čez Loško in Cirkniško dolino, od Drage in Loškega potoka čez Bloke na Rakek. Dan na dan, leto za letom, se po teh cestah vrte kolesa in škripljejo vozovi. Živina se upira, kakor bi šlo za življenje in smrt, a poleg nje se muči v mrazu in vročini njen gospodar, znani notranjski „frohtar“. Njegova družina gara doma, on pa na cesti poleg voza, na katerem so naloženi „kubiki“. Vedno računa, koliko bo vrgel „froht“; ako bo isto dovolj za koruzo, za obutev, za kovača i. dr. S „kubiki“ se muči, od kar je nehal hoditi v šolo. Vozil je z očetovimi konji ali je pa bil hlapec pri lesnem trgovcu. Ko je prevzel doma in se oženil, je vozaril s svojo vprego in na svoj račun. Ob novem letu je šel pa k računu.

O, tedaj je bil izmučen voznik dobre volje, zakaj nadejal se je, da bo dobil za naporno delo pošteno plačilo. Denar bo dobil. Bankovce bo spravil, srebro pa spustil

v žep in potresel z njim, da bo tudi v njegovem žepu pela žlahtna kovina.

Pač je jemal v trgovini na upanje, — kaj na upanje? Predujem si je jemal! — koruzo, otrobe, špecerijo, železje, ko je bilo treba popraviti voz. Včasih ga je tudi nekoliko ruknil, kakor bi ga vsak, ki tako trpi in dela, da se je nekoliko podprl in pozabil na utrujenost in bolečino. A kaj to, gotovino bo pa vendar potegnil. Vsa tista štacunska roba ne more biti toliko, kolikor bo znašal zaslužek od „kubikov“, ki jih je z dneva v dan postavljaj na Rakek, kakor mu je bilo ukazano. Tako sta bila zračunala z ženo. Nista pisala na papir. V glavi sta imela vse, zlasti ona, ki ima tako dober spomin. Zato mu je rekla: „Pa ne pozabi žene danes! Kiklja gre v franže in nedeljska ruta je že zelo obleдела.“

„Ona ruto in blago za kikljo, jaz pa denar!“ S tem sklepom je stopil pred obličje onega, ki mu je dajal zaslužek. Ta pa navadno ni utegnil takoj zapravljalati časa z voznikom in leta je moral čakati. V gostilni se ne spodobi sedeti pri prazni mizi, zato je poklical pijače; opoldne kajpada je tudi kaj dobil, da ni krulil želodec. Končno je pa le prišel trenutek, ko je trgovec odprl knjige na tisti strani, kjer je vodil račun pričujočega voznika. Tam je bilo vse črno na be-

lem, koliko „kubikov“ je odpeljal in koliko je vrgel zaslužek od vožnje, in je bilo tudi zapisano, koliko je vzel blaga v štacuni, kolikokrat ni plačal cehe.

In ko je zvedel vse natančno ter izvedel, da je bil zaslužek komaj tolik, da je pokril izdatke za blago, ali je pa bil celo premajhen, tedaj je ogorčeno planilo iz njega:

„Ni mogoče! To ni res! Jaz sem zaslužil več!“

„Tukaj je račun!“

„Pa ni pravilen!“

„Računaj!“

Nevolja je spremljevala trgovčevo besedo.

Pa sta računala oba. Računi v bukvi-
cah so bili prav. Toliko zaslužil, toliko do-
bil in toliko še dobi, a dostikrat je bil še
dolžan. Tako so pokazale bukvice.

„To ni prav! To ni tako! Jaz imam
drugače zračunano!“

„Pa pokaži tvoje račune!“

„Ona jih ima v glavi.“

„Tisti ne bodo držali, pač pa ti-le! Tu
je vse lepo zapisano.“

Nesrečnež je osporaval prejeto količino
blaga, ki je bila zapisana: „Predrago je za-
računano. Drugod je cenejše.“

„Za gotov denar tudi jaz dam cenejše.“

Trgovčeva nevolja je rastla, še bolj pa
voznikova, ko je pobiral tiste krajcarje, ki
so bili ostali od vsega zaslužka, a dostikrat
je pa znašal račun v štacuni več, kakor je
bil zaslužek.

„O, hudič!“

Voznik se je rotil, da trgovcu tudi enega
„kubika“ več ne premakne, in je zalil jezo
s pijačo.

Ko je še očital trgovcu, da v računu ni
vse tako, kakor bi moralo biti, je pa izvedel:

„Preveč trošite! Ženska ti ne pove vsega,
kar porabi. Ž njo se domeni!“

Razprta sta šla narazen.

Nesrečni voznik, ki je prišel domov
praznih rok in ravno dovolj omoten od pi-
jače, je robantil nad ženo, češ, da brez nje-
gove vednosti nabira blago v štacuni. Kaj-
pada je bil sedaj še doma ogenj v strehi.
Namesto blaga za kijkljo in novo ruto je pa
dobila žena, ki je garala in štedila, v dar
hude besede, ako še kaj drugega ni prile-
telo. Voznik je pustil trgovca in seveda tudi
dolg pri njem in je šel iskat drugega, s
katerim je pa ob letu ponavadi zopet razdrl.
Tako so vozili vozniki notranjskih lesnih
trgovcev, domačije so pa propadale, zakaj
voznik je za nov voz in za konja, ki ga je
kupil namesto poginulega, jemal vedno iz
posestva. In ker ni bilo gotovine, se je za-
dolževal in zadolževal. Ob nedeljah so pa
oklicevali sodnijski sluge pred cerkvijo dražbe
domačij, ki so jih v slučaju, da je prišlo do
prodaje, pokupili isti trgovci, ki so navijali
dolžnike, da so potem domačije razkosavali
in delali nove dobičke.

Ti „trgovci“, ki so prišli bogve od ka-
tere strani v te kraje, ki so pustili svoje
delo v hlevu, so bogateli na ta način, za-
kaj prepričani so bili, da je oderuštvo bistveni
del trgovanja.

Take so bile razmere v velikem delu
Notranjske, ko je zadonela preko domovine
Krekova beseda: „Vsaka fara imej svojo
rajfajznovko.“

Tedaj je bil v Starem trgu pri Ložu
za kaplana Peter Hauptman, v Cerknici
Anton Lavrenčič in France Pešec in na Blo-
kah Karl Lenasi. Mladi fantje in korajžni,
ki se vseh ondotnih magnatov niso bali, in
ki so bili dovolj predrzni, da so poslovanje
magnatov imenovali s pravim imenom: ode-
ruštvo.

„Pomagajmo nesrečnežem! Iztrgajmo jih
iz krempljev oderuhov! Rešimo in osvobo-
dimo jih!“

Začeli so razširjati misel gospodarske

samopomoči. Od osebe do osebe je šla propaganda in zborovali so po vaseh ter tako pripravljali ledino za novo setev.

Mogočneži v Cerknici, v Ložu, pri Fari in drugod, so s posmehovanjem spremljali prizadevanje mladih gospodov, ki po njihovem niso delali nič drugega, kakor sejali nezadovoljnost in kalili mir, ki je dotlej vladal v onih krajih.

„Kaj? Ti ‚prokleti berači‘ vam bodo pomagali? Kje bodo pa dobili kaj denarja?“

Tako se je glasila bahaška in porogljiva beseda mogočnih oderuhov, ki so izkazovali milost ljudem takrat, ko so jim računali samo 10%-ne obresti tudi tedaj, ko so jim na posojilo 100 goldinarjev izplačali samo 90 in ob koncu leta pripisali zopet 10%.

„Kdor pojde s kaplanom, ne bo dobil vožnje, četudi crkne!“ so grozili ljudem.

„Še prosili vas bodo!“ so tolašili kaplani ljudi, ki so prihajali k njim in se opravičevali, zakaj ne smejo biti na strani gospodov.

Grožnje oderuhov so še bolj podžigale mlade kaplane, da so pospešili napore za ustanovitev rajfajznovk. Na starega leta dan 1894. je bila registrirana hranilnica in posojilnica v Cerknici. Nekaj mesecev kasneje na Blokah in nato kmalu v Starem trgu pri Ložu.

„Prokleti berači“ so v svoje kaplanijske brloge postavili blagajne in začeli poslovati. O, to je završalo! Oderuški mogotci kaplanov že prej niso mogli, ker so bili kaplani politični heretiki, ki niso verjeli, da bi moral sedeti v občinskem odboru, deželnem in državnem zboru samo tisti, ki so ustrezali le mogotcem, a sedaj so ti kaplani postali tako nesramni, da so posojevali denar zadolženim kmetom, da so jih reševali iz oblasti oderuhov in jih varovali gospodarske smrti. „Od kod so ‚berači‘ dobili denar?“

Sami res niso kaj prida premogli, vendar so se še v kraju samem dobili ljudje, ki so pomagali, a kaplani so šli po denar v Ljubljano in na Gorenjsko, zakaj imeli so prijatelje in znance, ki so pač imeli srce za težave in bridkosti notranjskih sužnjev.

Ko so ljudje videli, da govorjenje o posojilnici ni bilo samo prazno besedovanje, so dvignili glave. Zavest, da se lahko rešijo oderuhov, jih je okrepila, da se niso nič več tresli pred svojimi izkoriščevalci. Šli so poslej s tistimi, ki so imeli voljo jim nesebično pomagati iz stisk in težav. Tedaj so se pa oderuški mogočneži še bolj zagnali proti kaplanu. Njihovo časopisje je dalo gospodarskemu gibanju na Notranjskem popolnoma drugačno lice, kakor ga je v resnici imelo, češ, da so nagnili kaplane le politični nagibi. S tem je bilo dano geslo, s katerim so šli oderuhi v boj z besedo in peresom, kvanto in grožnjami.

„Kaplani nas ne bodo komandirali!“

To se je govorilo po vseh gostilnah in trgovinah in oznanjalo v časopisih. Grdili so kaplane, da so se ti morali boriti za svojo čast večkrat pred sodiščem, zlasti cerkniška kaplana Pešec in Lavrenčič sta tirala najbolj surove nasprotnike pred sodnika, kateri je suroveže primerno nagradil za zlobno besedovanje in natolcevanje. Žal, da so bili med nasprotniki, ki so grdili čast socialnih delavcev, osebe inteligentnih stanov — tako tedanji zdravnik v Cerknici —, ki so mislili, da je njihovo najbolj narodno delo, ako udrihajo v družbi oderuhov po kaplanih in posojilnicah. Njihovega nenarnodnega in protisocialnega, naravnost prostaškega početja, si ne moremo tolmačiti drugače, kakor da so duševno šibki podlegli sugestijam svojega časopisja in družabnega kroga. A tudi kaplanom se je včasih pred sodniki slabo godilo, kar je skusil zlasti bloški kaplan Karel Lenasi, temperamenten značaj, ki ni

vselej tehtal besede, ki mu je ušla na izzivanje nasprotnikov.

Uradništvo kajpada v obče ni bilo drugačno, kakor je bil tedanji deželni predsednik Hein, ki je v nasprotju z dunajsko vlado oviral snovanje in poslovanje pravih rajfajznovk in jim po svojih organih — okrajnih glavarjih — nagajal, kolikor je mogel. Zdelo se je, kakor da bi ga bila oderuška zadruga spravila na odlično mesto. Edina častna izjema so bili voditelji zemljiške knjige. Ti, ki so iz zemljiške knjige najbolj poznali bedno gospodarsko stanje kmetov, so šli spontano na roke voditeljem rajfajznovk, ker so videli, da je njihovo delo blagonsko za kmete. Še danes se z drugimi zadrugarji vred hvaležno spominjam teh mož: Justin, Rot, Kolar, Sorglechner i. t. d., ki so z idealno ljubeznivostjo postregli voditeljem zadrug, dasi so vedeli, kako skrbno jih nadzorujejo tisti, ki so jim bile rajfajznovke na poti.

Najbrž je moral premagati največja nasprotstva starotrški kaplan Peter Hauptman, ki ni bil samo pogumen, temveč tudi prevdaren in oprezen. L. 1893 je bila ustanovljena v Starem trgu pri Ložu posojilnica po načelih Schulze-Delitscha. V odbor je bil izvoljen tudi kaplan Peter Hauptman. Kaj je nagnilo ondotne snovatelje posojilnice, da so izvolili v odbor tudi kaplana, je sedaj težko točno ugotoviti. Pa naj so bili nagibi kakoršnikoli, prav je bilo, da je prišel v odbor, ker le ondi je mogel spoznati duha in praktilike družbe, ki je imela posojilnico v rokah. V odboru so bili skoro samo lesni trgovci, štacunarji in gostilničarji, torej pač ljudje brez potrebnega idealizma za nesebično delovanje take ustanove. Tedaj je bilo politično življenje že zelo živahno. Pri vsakih volitvah so si bile stranke zelo v laseh. Vsaka je hotela streti svojega nasprotnika in mu škoditi tudi v stvareh, ki se niso tikale politike in kaplan Peter, odbornik

šulcedeličevke v Starem trgu je z bridkostjo opazil, da večina odbora odklanja prošnje kmetov, ki ob volitvah niso šli s stranko, ki je bila večini odbora všeč. Peter je zaman protestiral proti takemu poslovanju. Odbor, ki je bil sestavljen, kakor že povedano iz ljudi, ki so bili udani profitarstvu, in so v praksi brezobzirno postopali tako, kakor jim je bolj neslo, je vodil vse poslovanje tako, da jim je prineslo tudi osebnost več dobička, a poleg tega so v sejah protežirali tiste, ki so šli z njimi tudi politično. Petru je bilo jasno, da tem potom kmetje, ki niso všeč večini odbora, nikdar ne bodo dobili gospodarske pomoči v posojilnici, ako ne bodo klonili politično in tako bi se končno izkoriščevalci tudi politično utrdili. Kaplanu je bilo pa tudi jasno, da razmere v odboru ne bo predrugail, ker odbornikov ne more prekasiti s pravičnejšim mišljenjem. Tedaj je v njem dozorel sklep, pripraviti vse za ustanovitev rajfajznovke, kar pa ni tako hitro šlo, kakor se je nadejal sam in so pričakovali starotrški kmetje. Kakor bomba je udarilo v Starem trgu poročilo, da je deželno sodišče v Ljubljani vpis rajfajznovke v zadrugni register odklonilo. Ta vest je izzvala med nasprotniki velikanško veselje, zakaj prepričani so bili, da je nevarnost odbita za vselej.

Peter pa ni vrgel puške v koruzo. Duh, ki ga je razširjala rajfajznovkam nasprotna javnost, in vplivni protektor tega javnega mnenja v vladni palači, je bil okužil tudi gospodo v justični palači, da je v tem slučaju sodila pristransko, kajti pomisliti moramo, da je bilo že nekaj rajfajznovk (Trnovo, Cerknica, Horjul, Bloke) natančno z istimi pravili vpisanih. Niti stvarnih, niti formalnih razlogov proti vpisu ni bilo, zato moramo famozni sklep deželnega sodišča pravilno tolmačiti le z dejstvom, da so se bili tisti gospodje takrat udali nasprotnemu, rajfaj-

znovkam sovražnemu pritisku. Zato je gošpod Peter nastopil proti sklepu deželnega sodišča z rekurzom. S pomočjo dr. Šušteršiča, ki je porabil ves svoj vpliv, je prodril pri nadsodišču v Gradcu, ki je izdalo ukaz, da mora deželno sodišče registrirati rajfajznovko v Starem trgu.

Ko se je ta bomba raztreščila v Starem trgu, je pa triumfiral kaplan Peter in njegovi, a nasprotni tabor, ki se je zibal v sladkem prepričanju, da je nevaren nasprotnik za vselej na tleh, je začel besneti.

„Sedaj pa po njem! Po kaplanu!“

Oderuški tabor je poslal na fronto svoje hlapce in ljudi, ki so bili naprodaj za frakelj pijače. Ti so napadali najbolj ponoči. Dve leti je trajalo razgrajanje okrog kaplanije. Dve dolgi leti je rjovela in preklinjevala, psovala in kvantala s pijačo plačana sodrga okrog kaplanije in grozila. Nobene oblasti ni bilo, ki bi bila iz lastnega nagiba, kakor je bila njena dolžnost, nastopila proti divjanju sodrga.

Kakšnega duha so bili ti plačani zaslepljenci, je najbolj dokazal dogodek, ki bi se bil končal morda bolj nesrečno, kakor se je, ako bi g. Peter ne bil previden.

Ponoči je moral iti previdet bolnika, ako se ne motim na Jezero. Ker je vedel, da sodrga povsod preži nanj, je položil na voz poleg sebe lovsko puško in se je odpeljal. Ko se je vračal v temi, je na samotnem kraju skočil nekdo pred konja in zagrabil brzdo, drugi se je preklinjajoč zagnal proti

vozu. Tedaj je pa Peter že dvignil puško in zavpil:

„Proč, sicer sprožim!“ Napadalec je prestrašen odskočil.

„O, hudič! Flinta! Beži!“

Te besede so ušle junaku, ki se je spustil v grmovje in tudi oni pri konju je smuknil za njim. Tako se je bil Peter ubranil, položil puško in pognal.

Še danes se zadovoljno smehlja, kadar se spomni, kako je bil z grozečo besedo pognal najete napadalce v dir. Puška je bila namreč prazna.

Kajpada se je o nočnem napadu razvedelo takoj po vsej fari in je časopisje razglasilo s kakimi podlimi sredstvi se starotrški oderuhi bore proti rajfajznovki, zakaj jasno je bilo, da so leti najeli napadalce. Tudi sodišče je imelo opravka.

Omenil bi lahko še to in ono iz tistih bojev, a mislim da omenjeno zadostuje za ilustracijo takratnih razmer.

Peter in tovariši v Cerknici in pri Fari na Blokah niso popustili. V par letih so se kmetje s pomočjo rajfajznovk otesli izkoriščevalcev, ponehalo je razkosavanje domačij, pa tudi oderuška pasma je postala bolj pohlevna. Mogočneži, ki so kričali par let: „Kaplanje nas ne bodo komandirali!“ so bili utihnili, ker so z britkostjo opazili, da je bilo njihovo napovedovanje jalovo.

Kaplanje sicer niso komandirali, pač pa rajfajznovke, ki so jih kaplani notranjskim „beračem“ ustanovili.

A. Kralj:

Padanje cen in blagovne zadruga.

Ni ga morda predmeta, s katerim bi se javnost danes bolj bavila, kakor je gošpodarska kriza in z njo v zvezi stoječe vprašanje brezposelnosti in padanja cen. Gošpodarska kriza postaja čimdalje hujša, do-

biva vedno ostrejša oblike in se pojavlja kot svetovni problem. Od nje so vsi sloji ljudstva željno pričakovali, da bo prinesla znižanje cen. To se je deloma že zgodilo, kajti cene surovinam so na svetovnih tržiščih tako pad-

le, da so mnoge industrijske skupine znižale cene svojim izdelkom. Ta razvoj še ni zaključen; kolikor se da položaj sedaj pregledati in presoditi bodo cene padale še nadalje. Tudi glede onega blaga, ki se doslej še ni pocenilo, je pričakovati, da bodo šle cene navzdol.

Lastniki blaga opazujejo te pojave z zelo mešanimi čustvi. Čim večja je blagovna zaloga, tem večjo izgubo prinese padanje cen.

V našem listu in pri raznih združnih prireditvah se je konsumnim zadrugam vedno in vedno priporočalo, naj svoje blagovne zaloge kolikor mogoče skrčijo na najnižjo dopustno mejo in da naj bo blagovna zaloga v nekem gotovem razmerju s prometom. Dasiravno niso razmere pri vsakem blagu enake, se vendar lahko na splošno smatra, da mora obrat v blagovni zalogi na leto biti šestkratno do osemkratno. V slučajih, kjer bi se to važno načelo ne jemalo v poštev, more splošno padanje cen privedi do velike nesreče. Kvarne posledice bi nastopile tem bolj gotovo in tem bolj porazno, če bi se poslovodstvo uprlo znižavanju cen in bi se ne oziralo na dejanske razmere.

Odločen nastop je nujno potreben. Treba je upoštevati spoznanje, da je prva izguba manjša in torej boljša kakor naslednja. Kdor danes kalkulira blagovne cene brez ozira na razmere na svetovnem trgu, bo omajal svoj obrat v njega temeljih; njegovo kurantno blago utegne v kratkem času zelo izgubiti na vrednosti. Namesto čile živahnosti se pojavlja obupanost in potrnost. Odjemalci in sicer tudi zvesti odjemalci niso pripravljeni stari zvezi na ljubo blago drago plačevati. Položaj je danes tak, da morajo blagovne zadruge vso svojo pozornost obračati nakupovanju blaga. Če se hočejo pretolči in svoje pozicije ohraniti, morajo biti previdne in oprezne. Dalje morajo prodajne cene preračunati ne samo po nakupni ceni svoje

blagovne zaloge, ampak jih morajo kalkulirati na podlagi najnovejših nakupnih cen. Tudi take zadruge, ki nimajo na razpolago dovolj lastnih sredstev in imajo na zalogi blago, ki so si ga nabavile po dragih nakupnih cenah, morajo dobiti pogum, da se prilagode novim razmeram. Izmed velikega števila težav, ki jih je treba premagati, je najtežje in najbolj odločilno vprašanje, kako ohraniti člane ne samo kot člane, ampak tudi kot zveste in zanesljive kupovalce, dalje kako zadržati upadanje prometa in kako bi se dal promet zopet povečati.

Blagovnim zadrugam so bile že dostikrat postavljene izredno težke naloge. Ob početku svetovne vojne — pomanjkanje blaga, ob času inflacije — naraščanje blagovnih cen in prodajanje za papirnati denar, ki je vedno bolj izgubljal svojo vrednost, po stabilizaciji valute — prilagoditev na nove razmere. To so bili časi, ki niso dopuščali, da bi se mogle blagovne zadruge mirno razvijati. Vendar so blagovne zadruge šle preko vseh teh težav na splošno brez posebnih potresljajev. Toda motili bi same sebe, ako ne bi hoteli uvideti in pripoznati, da je sedanji čas za blagovne zadruge mnogo težavnejši kakor prejšnji in da utegne marsikje biti odločilen za biti ali ne biti.

Tržna konkurenca proti blagovnim zadrugam je leto za letom močnejša. Krogi, iz katerih izhaja ta konkurenca, se trudijo kar se da, da bi onemogočili blagovne zadruge ali jim vsaj položaj kolikor moči oslabili. Ne sme se pustiti iz vidika tudi okolnost, da je občinstvo napram zadrugam mlačno. Seveda, dokler je možno dokazovati vrednost zadruge in njene koristi z gmotnimi prednostmi, ki jih zadruga nudi, toliko časa je vse dobro in vsakemu članu se vse to zdi samo ob sebi razumljivo. Toda če nastopi čas, ko se tudi v zadrugi pojavi vihar, ki marsikaj razmeče, potem so vse dotedanje

dobrote pozabljene in člani ne morejo zadosti grajati, da tudi zadruga ne zmore tega, kar se priporoča in hvalisa v trgovini. Zakaj nima tudi zadruga tako nizkih cen, kakor jih imajo druge trgovine? Kaj koristi zadruga, kjer se ne more cenejše kupiti? Tako naziranje se začne širiti med člani, mnogoštevilni nasprotniki zadruga pa seveda tako naziranje še podpihujejo. Zadržno vodstvo mora gledati, da opisane malodušnosti med člani ne podpira s svojo pasivnostjo in z neprevidnimi ukrepi.

Ne sme se prezreti, da se morajo v slabih časih boriti vsi stanovi, ne samo kmetovalec, ampak tudi rokodelci in obrtniki. Vsakdo mora računati z najmanjšimi zneski. Člani iz tega kroga nimajo denarja, da bi podprli zadrugo, ki je že dolgo časa spala ali ki je hodila po napačnih potih. Izredni časi zahtevajo izrednih sredstev. Kdor v boljših časih ni gledal, da bi si nabral rezervne zaloge, je danes na slabem. Nikjer prihrankov, od oprave nič odpisanega, pri blagovni zalogi nobenih tihih rezerv, ampak mogoče zelo občutna izguba, ki se vleče že leta in leta, po pravilih predpisane rezerve zanemarjene. Kako naj se potem gospodarji, ko nastopijo opisane nepovoljne razmere? V časih devalvacije je bilo tolažilno, ako je bila blagovna zaloga velika, sedaj so razmere ravno nasprotno.

Padajoče cene ne prinesejo višjega obrata. Nasprotno, v številkah izražen bo promet manjši. Kosmati dobiček se bo tudi znižal, skoraj gotovo v še večjem razmerju kakor je nazadoval promet. Tu nastane potem veliko vprašanje, kje dobiti sredstev, da se spravijo v pravo razmerje dohodki in stroški. Za enkrat ni druge možnosti, da se doseže ravnovesje, kakor varčevati in še enkrat varčevati. Stroške, naj si bodo kakršnekoli vrste, je treba znižati.

Ako se vodi pregledno urejeno knjigo-

vodstvo, se bo ob pregledovanju posameznih računov kmalu našlo, kje je treba začeti. Ako ni mogoče več prenašati najemnine za prevelike prostore, je treba kmalu doseči spremembo, kajti ta konto je ob sedanjih visokih najemninah zelo obremenilen. Morebitne prevozne stroške je treba skrčiti, če ne stojijo v pravem razmerju do prometa in do čistega donosa. Zadruga tudi ne morejo izdajati denarja za raznovrstne stranske svrhe. Tudi je vse polno manjših izdatkov, ki pa v celoti vendar le precej obremenijo zadrugo. Zato bo tudi v tem oziru umestna večja vzdržnost in se bo dalo na ta način prihraniti že dokaj znatne vsote.

Ko se začneja razpravljati, kako naj bi se poskusilo varčevati, se pokažejo takoj različne težave in pomisleki, ki izvirajo iz neke sentimentalne čustvenosti. Vse take pomisleke pa je treba razmotrivati s hladnim razumom. Če ni drugače, je treba tudi plače uslužbencev vzeti v pretres, če so v skladu z novimi razmerami, dasi bi se smelo kaj takega izvršiti le v skrajnem slučaju in šele potem, ko se je skušalo znižati druge stroške, kajti mora se vpoštevati, da je prospek zadruga v veliki meri odvisen od zadovoljnih nameščencev. Vzvišeno zadržno načelo „eden za vse“ zadobi svoj visoki nravni pomen, ako v nevarnih časih tudi posameznik misli na skupnost, t. j. na bolno zadržno podjetje.

Seveda se ne smejo te pripombe razumeti tako, kako da je treba gledati samo na varčevanje. S skrbnim, prevdarnim delom se dajo tudi dohodki povečati.

Zadržna podjetja, ki bi pod silo razmer prišla v težaven položaj, morajo vpoštevati vse okoliščnosti in poiskati vse, kar bi moglo priti v okoliščinam različnim neprilikam, pa naj bi bile te neprilike še tako velike. Čim prej se nevarnost spozna, tem lažje jo je premagati.

O organizaciji belgijskih kmetov.

I. Centralna organizacija.

Na kratko hočemo očrtati najvažnejše odseke in posle te obširne organizacije, ki ima svoj sedež v Louvainu. V tej organizaciji je izpeljana kot v krajevnih društvih koncentracija in enotnost, ki sta dve značilnosti „Boerenbonda“.

Uresničenje raznih ciljev, ki jih zasleduje „Boerenbond“, je zahtevalo tudi ustanovitev raznih centralnih odsekov, ki po večini odgovarjajo krajevnim društvom ali posameznim njegovim odsekom. Vodstvo „Boerenbonda“ ter najvišje nadzorstvo nad vso centralno organizacijo kakor tudi nad vsemi ustanovami, ki so od nje odvisne, je v rokah ravnateljstva in višjega sveta.

Moralno, socialno in vzgojno delo „Boerenbonda“ vrši več centralnih odsekov, med katerimi je najvažnejše centralno tajništvo, h kateremu spada tudi „Zveza kmetijskih gospodinj“ in „Zveza mladih kmetovalcev“. Ker pa se „Zveza mladih kmetovalcev“ na eni strani naslanja na glavno tajništvo, na drugi strani pa na revizorski odsek, ki nadzira krajevne mladinske odseke, ni potrebno, da bi še vnaprej govorili o njej.

Gospodarskemu poslovanju „Boerenbonda“ služijo sledeči odseki: nakupni in prodajni odsek, centralna kreditna blagajna, zavarovalna družba, kmetijsko - tehnični odsek itd.

Končno je treba omeniti še revizorski odsek, ki tvori nekakšno zvezo med krajevnimi organizacijami ter med centralno.

Glavno tajništvo.

Glavno tajništvo se bavi predvsem s socialnimi in organizacijskimi vprašanji, s stanovskim življenjem, z moralno, strokovno in socialno vzgojo svojih članov ter s tem,

da zastopa njihove interese. Glavno tajništvo urejuje list: „Kmetovalec“, (ki izhaja posebej v flamskem, francoskem in nemškem jeziku), ki ga člani prejemajo dnevno. V izpopolnitev te vzgoje izdaja glavno tajništvo mesečnike: „Naš plug“, „Naš vodnik“ in list za perutinarstvo in rejo drobnice. Zveza kmetijskih gospodinj pa ima svoj lasten list, ki izhaja mesečno in sicer: „Kmetiska gospodinja“. Razen tega izdaja glavno tajništvo še vsako leto razne strokovne priročnike.

Delo za strokovno izobrazbo in vzgojo svojih članov pa ni omejeno samo na izdajanje dnevnikov, mesečnikov in knjig, ampak glavno tajništvo prireja tudi tečaje. Vsako leto okrog Božiča se vrše tečaji za odbornike. L. 1929 se je tedaj zbralo 1100 delegatov.

Glavno tajništvo ustanavlja dalje tudi kmetijske knjižnice, prireja nadaljevalne kmetijske tečaje, ustanavlja kmetijske šole, prireja tečaje za učitelje, da jih usposobi za poučevanje v kmetijskih predmetih, organizira razstave itd.

Bilanca njegovega dela na tem polju v letu 1929 bi se dala izraziti s sledečimi številkami: 373 nadaljevalnih tečajev, 42 kmetijskih šol, 298 kmetijskih knjižnic. Prirejenih tečajev se je udeležilo 375 učiteljev.

Kmetijskih razstav se je udeležilo 2427 članov, ki pripadajo 413 kmetijskim društvom. Naj omenimo še, da je doprineslo glavno tajništvo svoj del tudi k 6003 tečajem, ki so se vršili l. 1929.

Glavno tajništvo ima strokovnjake za socialna, organizacijska, kmetijsko - gospodarska vprašanja, kakor tudi za vsa vprašanja, ki zadevajo kmetijsko in vrtnarsko tehniko. Ta odsek „Boerenbonda“ zastopa tudi interese kmetiskega stanu pred oblastmi.

Selekcija, racionalna reja živine in boj

proti boleznim so glavne naloge, ki jih zasledujeta odsek za rejo in pa zveza društev za rejo perutnine in drobnice. Rentabilnost kmetijskega gospodarstva je odvisna v veliki meri od donosa kultur, na katerega pa močno vpliva kakovost semen. Da more svojim članom preskrbeti izbrana semena, je „Boerenbond“ ustanovil selekcijsko semensko postajo v Héverlé pri Louvainu. Raziskovanja niso omejena samo na velike kulture; pšenico, rž, oves, krompir, preiskujejo in selekcijonirajo se tudi razne vrtné rastline. Za mnoge teh rastlin je postaja dosegla že pozitivne rezultate in smemo pričakovati, da bo prinesla še velike koristi belgijskemu kmetijstvu in vrtnarstvu.

Zveza kmetijskih gospodinj.

Ta zveza združuje krajevne krožke kmetic, ki jih tudi vodi in nadzira ter se bavi z verskimi, moralnimi, socialnimi in strokovnimi interesi svojih članic. Njeno delo-

vanje se kaže v organizaciji krajevnih tečajev za voditeljice, v organizaciji dnevov za kmetijske gospodinjice, v organizaciji duhovnih vaj ter prirejanju številnih tečajev. V krožkih samih so posebni odseki za žensko mladino. Zveza se posebno trudi, da pomnoži število kmetijsko-gospodinskih tečajev ter pripomore tako k razširjenju gospodinske izobrazbe. Zanima se tudi za nego dojenčkov, ima posvetovalnice za matere, šole za babice, vse to so vprašanja zelo važna za bodočnost našega podeželskega prebivalstva.

Zveza izdaja mesečnik „Kmetijska gospodinja“, ki je njeno glasilo, prireja tudi priročnike za svoje članice.

Sedaj pa pridemo k drugi skupini osrednjih odsekov, ki se bavijo z materijelnimi potrebami svojih članov. Predvsem obsega „Boerenbond“ tri velike gospodarske odseke: nakupni in prodajni odsek, centralno kreditno blagajno in zavarovalno družbo.

(Konec prihodnjic.)

Kaj mora vedeti vsak zadrugar?

1. Blagovni promet nemških konzumnih zadrug je skoro tako velik kakor promet nemških trgovskih hiš.

2. 71 % prebivalstva mesta Basel je včlanjenih pri konzumni zadrugi „Allgemeiner Consumverein, Basel“.

3. Največja nemška konzumna zadruga je konzumno stavbno in hranilno društvo „Produktion“ v Hamburgu, ki je imelo leta 1929 88 milijonov mark prometa.

4. Največja uradniška konzumna zadruga na svetu je „Beamten - Wirtschaftsverein Berlin“.

5. London ima 4 konzumne zadruge, med temi sta dve največji na svetu. Vse štiri zadruge imajo sedaj namen, da se združijo.

6. Nemške konzumne zadruge krijejo 14 % — 15 % vse potrebe nemškega prebivalstva na vžigalich.

7. Največja zadruga na svetu je „Reichsverband der deutschen landwirtschaftlichen Genossenschaften - Raiffeisen e. V.“ (Državna zveza nemških kmetijskih zadrug) v Berlinu.

8. Največje vinarne v Švici ima konzumna zadruga v Baslu (ACV).

9. Najstarejši obstoječi zadrugi list na svetu je „Blätter für Genossenschaftswesen“, ki ga je l. 1854 ustanovil Schulze-Delitsch.

10. Največje pekarsko podjetje v Evropi je „Zveza zadrugarskih pekarn“ v Glasgowu (Škotska).

(Po Konsumgenossenschaftliche Praxis.)

Gospodarski pregled.

Ljubljana, 11. nov. 1930.

Naš gospodarski položaj ne kaže posebnih znakov zboljšanja. Cene kmetijskih proizvodov so še vedno nizke in daleč zastajajo za predvojnimi, kakor je bilo to ugotovljeno na občnem zboru Jugoslovanske kmetijske zveze. Padec cen kmetijskih proizvodov traja še dalje in indeks cen Narodne banke za mesec oktober izkazuje padec cen rastlinskih proizvodov od 78 na 77,3 (cene 1. 1926 so vzete za 100), nadalje so padle od septembra na oktober cene živalskih proizvodov od 95,6 na 93,3. Prvič po daljšem času izkazuje indeks industrijskih proizvodov padec od 78,2 na 75,4.

Vedno občutnejša je kriza našega lesnega gospodarstva. Letos je naš izvoz lesa znatno manjši kakor lani. Poleg tega so tudi letošnje cene veliko nižje kakor lanske. Pravijo, da je krizo na lesnem trgu pripisovati velikim prodajam ruskega lesa po nizki ceni (dumping). Ta ruski pritisk na cene občutijo vse izvozne države, posebno pa one, katerih obdelava lesa ni na višku. Ruski les ima zato tako nizko ceno, ker pridejo pri kalkulaciji v poštev samo delo pri spravljanju in prevoz od mesta produkcije do mesta potrošnje. Les gre večinoma po morski poti in zato prihaja poceni v zapadno Evropo in dela vsem izvozničarjem velike skrbi, zlasti še, ker hočejo Rusi blago za vsako ceno prodati, saj rabijo veliko deviz za svoje nakupe, ki gredo za tem, da se pospeši industrijalizacija Rusije. Tudi na drugih tržiščih, kakor pri pšenici, konoplji itd., se pozna ruski pritisk na cene.

Na hmeljskem trgu je postalo živahnejše in cene so se učvrstile ter se plačuje celo do 15 Din za najboljši. Toda žalibog se nahaja v rokah producentov le še par stotov blaga in ogromna večina pridelka je bila

razprodana že prej po nizkih cenah. Ta dvig cen na hmeljskem trgu je pripisovati učvrstitvi v drugih državah. V Češkoslovaški se je z državno izdatno podporo ustanovil poseben sindikat za nakup hmelja, ki je začel po višjih cenah nakupovati blago. Isto pripravljajo tudi nemški hmeljarji.

Delo za pospeševanje našega kmetijstva je postalo živahnejše. Združujejo se učitelji kmetско- in gospodinjsko-nadaljevalnih šol. V Kranju se je vršila razstava poskusnega krožka za umetna gnojila, nadalje živinorejska razstava v Kranju; prirejenih je bilo več sadnih razstav in ogledov. V skoro vseh okrajih so se vršile ankete o sadnih izborih. Tako n. pr. za okraj Kranj, Slovenjgradec, za ljubljansko okolico, za Ptuj, za Mursko Soboto, Krško in Dolnjo Lendavo.

Naša zunanja trgovina se razvija nepovoljno, zlasti pa izvoz radi krize na trgu sirovin in kmetijskih pridelkov. V prvih devetih mesecih tekočega leta smo izvozili za 5005 milijonov Din (lani v istem času za 5337 milijonov). Uvozili pa smo v prvih devetih mesecih tekočega leta blaga za 5277 milijonov (v prvih devetih mesecih lani za 5625 milijonov). Izvoz je padel bolj kakor uvoz: za 349 milj. v primeri s 333 milj. Bilanca naše zunanje trgovine je bila v prvih devetih mesecih tekočega leta pasivna za 272 milj. Din v primeri z 288 milj. Din v prvih devetih mesecih lani.

Iz statistik Okrožnega urada za zavarovanje delavcev v Ljubljani je razvidno, da cenijo zaslužek (plače in mezde) industrijskih, trgovskih in obrtnih delavcev in nameščenecv kakor tudi v gospodinjstvu zaposlenih oseb na 1 milijardo Din. Celotni dohodek od dela v dravski banovini pa cenijo na najmanj 2 milijardi Din. Ves dohodek prebivalstva naše banovine znaša približno 6 milijard Din. Če računamo obrestno mero 8%, dobimo, da je ceniti narodno premoženje

dravske banovine na 50 milijard Din, kar pa je pri nizki rentabilnosti kmetijskih posestev nekoliko previsoka cenitev in bi jo bilo znižati na 30 — 40 milijard Din.

K podatkom okrožnega urada za zavarovanje delavcev pripominjamo še to-le, kar je zelo zanimivo in važno za naše razmere: Število ženskih članov pri Okrožnem uradu vedno bolj narašča. Še l. 1923 je bilo moških

članov približno 73 %, vsega članstva Okrožnega urada, ženskih pa samo 27 %; lani pa se je spremenilo to razmerje v korist ženskih članov, kajti od vseh zavarovancev je bilo 67,5 % moških, 32,5 % pa ženskih. To kaže, da žensko delo vedno bolj prevladuje, ker je cenejše in da ženske vedno bolj prodirajo v stare in nove poklice.

O kupovanju na upanje.

Znani francoski zadrugar, eden izmed najodličnejših voditeljev konzumnega združenstva, prof. Karl Gide, pravi o kupovanju na upanje sledeče: „Kdor je zadolžen, je odvisen od svojih upnikov. Kdor je kruh, ki mu je bil samo posojen in kdor nosi obleke, ki jih še ni plačal, je podoben človeku, ki živi od dobrodelnosti drugih. Živi,

kakor bi se nahajal v verigah. Če ga trgovec opominja mu postaja življenje kmalu nerodno. Na skrivaj se mora plaziti po stranskih ulicah, da se izogne trgovinam svojih upnikov in če postane breme dolgov veliko, mora misliti na to, da spremeni svoje bivališče in odide iz kraja ali iz mesta. On izgine skrivaj kot tat in je tudi tat. Je moralno manj vreden in je eden, ki se potaplja.“

Vprašanja in odgovori.

Vprašanje 11: Tu je veliko ljudi, ki so podpisali vojno posojilo in sprašujejo, če bo to kedaj povrnjeno. Ravno tako tudi sprašujejo, kaj bo s predvojnimi posojili (H. p. v C).

Odgovor: Glede **vojnih** posojil se nam zdi neverjetno, da bi država kedaj rešila to vprašanje v kakršnikoli obliki. **Predvojni** državni papirji, zlasti takozvane avstrijske obligacije zlate in srebrne rente pa bodo verjetno izplačane oziroma konventirane v državne dinarske obligacije, ker so v mirovnih pogodbah nasledstvene države v tem oziru obvezane. Ker se pa mora to vprašanje reševati sporazumno med vsemi nasledstvenimi državami je sporazum seveda silno težavno doseči in se vprašanje le odlaša in zavlačuje. Ravno sedaj so se zopet radi pred-

vojnih avstrijskih in ogrskih posojil zbrali zastopniki nasledstvenih držav v Parizu.

Vprašanje 12: Občina se je obrnila na našo posojilnico za posojilo. Ali naj dovolimo občini posojilo? Ali potrebuje občina za najetje posojila kako dovoljenje nadzorstvene oblasti? Ali se tako posojilo izplača županu in kdo naj porokuje? (H. p. v P.).

Odgovor: Ni umestno, da rajfajzenske posojilnice dovoljujejo posojila občinam. Zato se dovoljevanje občinskih posojil vsem posojilnicam z neomejeno zavezo odsvetuje iz sledečih razlogov:

1. Občina ne more postati član posojilnice z neomejeno zavezo, ker ji nadzorstvena oblast tega ne dovoli. Zato se pri dovoljevanju teh posojil po navadi dela po ovinkih, da namreč posojilo vzame na svoje ime župan, ki postane član posojilnice, posojilnica pa z dovoljenjem nadzorstvene oblasti

pristopi k posojilu le kot porok in plačnik.

2. Posojila občinam niso v skladu z namenom naših posojilnic, ki imajo v prvi vrsti dovoljevati primerna posojila posestnikom svojega okoliša za izboljšanje gospodarstva na kratek rok. Posojila občinam pa so navadno zelo visoka in dolgoročna.

3. Za občinska posojila so v prvi vrsti poklicane one denarne ustanove, za katere občina ali več občin ali kaka druga javno-pravna oseba jamči in ki imajo tudi pravico,

da se pri njih nalagajo javni fondi, ustanove, sirotinski denarji, zlasti tudi občinski denarji. Zato naj se občine obračajo radi posojil v prvi vrsti na take hranilnice (regulativne ali banovinske).

Za najetje posojila mora imeti občina dovoljenje kr. banske uprave. Posojilo se izplača lahko županu. Porokujejo pa lahko poleg občine (glej točka 1.) tudi občinski odborniki osebno.

Zadrugam.

Naročanje denarja pri Zvezi s tiskanimi naročilnicami. Nekateri posojilnice naročajo denar od Zveze kar z navadnimi odprtimi dopisnicami ali pa na kakršnemkoli koščku papirja. Seveda so vsled tega naročila mnogokrat v enem ali drugem oziru pomanjkljiva. Zato priporočamo vsem hranilnicam in posojilnicam, da se za naročanje denarja poslužujejo izključno tiskovine, ki jo ima Zveza v zalogi, to so **bloki naročilnic**. Dolgoletna izkušnja je pokazala, da je tak način poslovanja najboljši:

1. Če imate blok naročilnic zaprt v blagajni, so zlorabe zelo onemogočene.

2. Pri naročanju s tiskovino Vam je prihranjenega mnogo dela.

3. S tiskovino ste opozorjeni na vse bistvene stvari naročila.

4. Z uporabo tiskovine si prihranite prepisovanje kopije. V juksti imate zabeležen datum in znesek naročila. V juksti vedno lahko vodite evidenco o višini naložbe pri Zvezi in vseh dvigih pri Zvezi.

5. S tem, da naročilnico pošljete Zvezi v zaprti koverti, varujete svojo poslovno tajnost.

6. V preostalih jukstah bloka imate najboljšo evidenco in dokaze, koliko ste

dvigali pri Zvezi, kdaj in za kakšen račun.

Kakor vse tiskovine, imajo torej tudi naročilnice ta uspeh, da je poslovanje preglednejše, povzroča manj dela, enostavnejše in vas varuje napak v poslovanju.

Zadružništvo v državi.

Jugoslovanske zadružne zveze v letu 1929. Glavna zadružna zveza v Belgradu je izdala poročilo o svojem delovanju v l. 1929. Poročilo obsega tudi podatke o delovanju zadružnih zvez. Koncem l. 1929 je imelo 38 zvez 6338 zadrug, od katerih odpade 3954 na kreditne, 1107 na nabavne in prodajne zadruge, 480 na agrarne zajednice, 122 na mlekarske zadruge, 102 na obrtne zadruge, 78 na živinorejske in pašniške zadruge, 48 na vinarske, 32 na strojne, 47 na zdravstvene i. t. d. Največ članic ima „Glavni savez srbskih zemljoradničkih zadruga“ v Belgradu in sicer 1995, njemu sledi naša Zveza s 578 članicami, potem „Oblastna zadruga za poljoprivredni kredit v Čupriji“ s 381 članicami, „Oblastna zadruga za poljoprivredni kredit v Belgradu“ s 332 članicami, „Središnji Savez hrvatskih seljačkih zadruga s 323 članicami itd. Iz skupnega pregleda bilanc je razvidno, da so imele zveze 297 milj. dinarjev vlog (od teh odpade samo na

našo Zvezo 180 milj. Din), izposojila zvez so znašala 327.4 mil. Din, deleži 89 mil. Din, rezerve 32 mil. Din. Izmed aktivnih postavk navajamo kredite članicam v znesku 418.7 mil. Din, naložbe pri denarnih zavodih 131.2 mil. Din, vrednostni papirji 41.4 mil. Din, razni dolžniki 52.7 mil. Din, nepremičnine 36.5 mil. Din, udeležbe 21.4 mil. Din in menice 14.7 mil. Din. Skupna bilančna vsota vseh zvez znaša 1,329.2 mil. Din.

Zadružništvo v inozemstvu.

Razdelitev članov zadrug po poklicih.

Kreditne zadruge, včlanjene v „Državni zvezi kmetijskih zadrug“ v Nemčiji so imele l. 1925 1,239.432 članov. Od teh je odpadlo na kmetovalce 771.676, kar je 62.15 %. Ostalo članstvo se razdeli na sledeče stanove: obrtnike z 17.52 %, duhovnike z 0.42 %, učni z 1.25 %, uradnike in nameščence s 3.92 %, poljske in gozdne delavce z 2.89 %, ostale delavce s 7.89 %, na občine in juridične osebe z 1.2 % in na ostale razne poklice 3.61 %. Kot vidimo ne služijo kmetijske kreditne zadruge samo kmetovalcem, ampak so v precejšnji meri udeleženi pri njih tudi drugi stanovi. Zanimivi so tudi podatki, kako se članstvo pri kreditnih zadrugah razdeli z ozirom na velikost posestev, ki jih člani imajo. Po podatkih iste zveze iz l. 1925 je največ članov, in sicer 30.2 % od vseh, imelo srednje velika posestva od 5—20 ha, 16 % odpade na prav male posestnike (0 do 2 ha), 29.2 % na posestnike z 2 do 5 ha, 14.1 % na posestnike od 20 do 100 ha, 0.9 % pa na velike posestnike z več kot 100 ha.

Kmetijsko zadružništvo na Ogrskem.

V Deželni centralni kreditni zadrugi v Budimpešti je bilo koncem leta 1929 včlanjenih 1010 zadrug, čijih delovanje je obsegalo 2584 občin od skupno 3476 kolikor jih je v državi. Včlanjene zadruge so imele 358.650

članov. Deželna centralna kreditna zadruga je tekom lanskega leta dovolila svojim članicam 117.9 milijonov pengov kreditov. Kreditne zadruge posredujejo tudi vnovčevanje kmetijskih pridelkov. V predlanskem letu 1928/29 so vnovčile za svoje člane en milijon stotov raznih kmetijskih pridelkov. Blagovna centrala kmetijskih konzumnih zadrug ja „Hangya“ (čebela), pri njenih članicah, ki jih je 1661 je včlanjenih 743.712 članov. Blagovni promet je znašal 122.4 milijonov pengov. Na posameznega člana pride povprečno 165 pengov. Promet centrale same je znašal v preteklem letu 68.3 milijonov pengov. „Hangya“ ima tudi lastne tovarne, tako za milo, likerje, imela je tudi tovarno za vžigalice i. t. d.

Iz gospodarstva.

Varčevanje v naši državi. Kot je razvidno iz priobčenih podatkov o stanju hranilnih vlog pri raznih vrstah naših denarnih zavodov hranilne vloge počasi naraščajo. Tako so n. pr. hranilne vloge pri Poštni hranilnici narasle tekom letošnjega leta od 106 na 192 mil. Din. Število vlagateljev pa je naraslo od 59.362 na 118.221. Povprečno stanje hran. vloge znaša okrog 1.600 Din, kar pomeni, da je Poštna hranilnica, hranilnica širokih ljudskih krogov, ki ji zaupajo svoje male prihranke. Hranilne vloge pri regulativnih hranilnicah v celi državi so znašale koncem l. 1929 1,683.1 mil. Din. Hranilne vloge pri vseh naših denarnih zavodih, ki so znašale koncem l. 1929 11.790 mil. Din, so znašale 31. jun. t. l. 12.838 mil. Din. Seveda te številke zaradi naše nepopolne statistike niso popolnoma točne in bodo vloge najbrže večje.

Kako padajo cene blagu. Cene skoro vsem vrstam blaga so zadnje leto v stalnem opadanju. Nekatere vrste blaga so celo letos dosegle najnižje cene v teku zadnjih deset-

letij. Tako je n. pr. pšenica v Chikagu, ki je l. 1913 imela povprečno ceno 91 $\frac{1}{2}$, imela l. 1927 ceno 163 $\frac{7}{8}$, in je dosegla septembra letos 36 $\frac{1}{8}$. Cene sladkorja so bile v navedenih treh dobah v New Yorku, 3·50, 4·75, oziroma 1·03. Niso pa napravile istega razvoja samo cene kmetijskih produktov, ampak tudi cene raznih industrijskih surovin, kot kovin, kavčuka, jute itd. Cena bakra v Londonu je bila l. 1913 73 $\frac{1}{4}$, l. 1927 62 $\frac{1}{8}$, v mesecu septembru pa samo 50. Najbolj se pa padec cen pozna pri kavčuku, ki je od 44 $\frac{3}{8}$ (v Londonu) v l. 1913 in 16 $\frac{3}{8}$ v l. 1927, padel na 3·1 v mesecu septembru letos.

Povišanje carin na kmetijske pridelke v naši državi. Svetovna kmetijska kriza vedno bolj pritiska tudi našo državo in zato poskuša vlada pomagati kmetijstvu do višjih cen za njegove proizvode, vendar gre to lahko na škodo drugih stanov, ki morajo plačevati višje cene za kmetijske pridelke, na drugi strani jih pa ravnotako kakor kmečki stan izkorišča industrija s svojimi visokimi cenami. V začetku tega meseca so bile zvišane nekatere carine na kmetijske proizvode. Dejstvo je, da kljub veliki naši agrarni produkciji še vedno veliko uvažamo (lani koruze za 48, krompirja za 36, zelja za 2 milj. Din itd.). Koruzo uvažamo celo iz Amerike za prehrano Dalmacije. Da se ta nepotrebni uvoz prepreči, so zvišane uvozne carine na te predmete. Kar se pa tiče žita, pomenijo te zvišane carine zaščito cen kmetijskih proizvodov in osamosvojitve domačega trga. Kajti le pri tako visokih carinah je mogoče cene na domačem trgu dvigniti. Vprašanje pa je, ali bo ta dvig prišel v korist producentom, kajti prav veliko blaga imajo v rokah trgovci, ki bi imeli seveda največjo korist od povišanja cen. Drugo vprašanje pa je spet, kako bo z izvozom. Dokler bomo imeli kaj izvažati v inozemstvo, cene ne bodo narasle, ker se bodo vendarle morale ravnati

po cenah na svetovnem žitnem trgu. V slučaju pa, da nimamo na razpolago večjih količin žita za izvoz, pomeni zvišanje carin, da se bodo cene na našem trgu razvijale popolnoma samostojno brez ozira na svetovna tržišča, bodo pa naravno višje kakor na svetovnih trgih. To opazamo v vseh državah, ki imajo dobro carinsko zaščito za kmetijske proizvode. Pa vendar se tudi te države ne morejo izogniti neugodnim posledicam svetovne agrarne krize, Tako so zvišane carine za pšenico in rž od 2·50 na 5 zlatih Din za 100 kg (torej znaša sedanja carina 55 par na kg, ker je treba pomnožiti zlate dinarje z 11). Carina za ječmen in oves se je zvišala od 1·50 na 3 zlate Din, za koruzo od 1·25 na 2·50, za zelje od 6 na 10, za česen in čebulo od 3·50 na 10, za krompir od 2 na 6, za fižol od 7·50 na 15, za grah od 10 na 20, za slanino in salo od 30 na 60, za mast pa od 60 na 120 zlatih Din za 100 kg. Da se prepreči uvoz drv v obmejne kraje, je bila povišana tudi carina na uvoz drv za kubični meter od 0·25 na 0·50, za 100 kg pa od 0·05 na 0·10 zlatih Din. Izredne važnosti pa je določba v noveli k carinskemu zakonu, da je uvoz strojev, orodja, elektrotehničnih predmetov itd., če se ne izdelujejo v državi, prost carine. Ravno tako je carine prost uvoz materiala za izdelavo in popravilo strojev, razen, če se izdeluje v državi ta material. To je izredno važna določba za naše kmetijstvo, ki se bo sedaj veliko lažje moderniziralo in nabavilo potrebne stroje, kajti visoka uvozna carina je doslej preprečevala zlasti manjšim posestnikom, da si nabavijo razmeroma drage stroje za moderniziranje obrata. S tem je bila izpolnjena v nemali meri stara zahteva našega kmetijstva. Pripominjamo pa, da bi bilo umestno malo manj zaščititi tudi nekatere druge proizvode, ki jih kmet potrebuje, pa se izdelujejo v naši državi.

Rusko blago na svetovnih tržiščih.

Ko je v Rusiji zavladata pred 13 leti boljševiška revolucija, je Rusija izgubila za svetovno gospodarstvo kot izvozna država skoro vsak pomen. Kmetijska produkcija v Rusiji je vsled posledic revolucije tako padla, da je bila krita komaj domača potreba, za izvoz ni ostalo ničesar. Sedaj pa je nastal v tem oziru velik preobrat. Sovjetska Rusija je pričela v veliki množini izvažati žito in les, vse to z namenom, da zanese nered na svetovna tržišča. Pri izvozu se namreč poslužuje dumpinga, to je prodaja blago po nižjih cenah kot pa so produkcijske. Na ta način seveda druge države s svojimi produkti ne morejo konkurirati. Velik padec cen žita, ki se je pojavil na ameriških tržiščih, je v veliki meri posledica sovjetskega dumpinga. Ameriški pridelovalci žita svojega blaga ne morejo spraviti več v denar po cenah, ki bi vsaj krile njihove produkcijske stroške. Tudi v svetovni lesni trgovini se opaža konkurenca ruskega lesa. Naša lesna trgovina se nahaja že v krizi in eden izmed vzrokov te krize je huda sovjetska konkurenca. Nekatere države so že podvzele korake, da onemogočijo sovjetsko konkurenco, in verjetno je, da se bodo tudi ostale države skušale braniti posledic dumpinga z zvišanjem carinskih tarif na rusko blago.

Razno.

Ministrski predsednik o samopomoči.

Ko se je v proračunskem odboru češke poslanske zbornice razpravljalo o poljedelski krizi, je izjavil ministrski predsednik Udržal: „Z združnim delovanjem se je pri nas doseglo več kakor z vsemi državnimi odredbami. Zato mora tudi sedaj, ko so časi zelo težki in ko si je vlada na jasnem, da mora napeti vse sile, da bi našla pravo pot, po kateri bi se došlo do ublažitve gospodarske

krize, pripasti samopomoči velik del te naloge. Brez harmoničnega sodelovanja države s samopomočjo, bolje rečeno, samopomoči z državo se ne da doseči nič uspešnega, bistvenega in velikega. Pri nas, kjer živimo v središču kulturnega sveta, kjer imamo in bomo vedno imeli zelo drago državno upravo, more obstati poljedelstvo samo takrat, če ga privedemo tako daleč, da se bo oplodilo z industrijo. Zemljišča za prvotno produkcijo so razmerno vedno po ceni. Prvotna produkcija sama ne nudi takega dobička kakor drugotna. Še le s pomočjo obrtne požlahtnitve se oplodi prvotna produkcija in je sposobna, da bi tudi v kulturni državi, v državi z drago upravo, obdržala svoj položaj. To, da se poljedelstvo industrializira, ni boj proti industriji, ampak do izvestne mere boj za industrijo. Gre za tem, da bi dobili kmetijsko industrijo v kmetijske roke in bi jo tako dovedli do neločljive zveze z zemljo in s tem zemljo obogatili. To se ne da doseči potom revolucije, ampak potom evolucije. Zadržni pot združuje male posestnike, ki delujejo v zadrugah skupno za svoje boljše žitje.“

Tako cenijo uvidevni državniki pomen svobodnega združništva za obči blagor.

Uslužbenec kontrollra načelstvo. Na Nemškem se je pripetil naslednji zanimivi slučaj. Nadzorstvo neke kreditne zadruge je imelo nekega odbornika na sumu, da ne posluje pošteno. Predsednik nadzorstva je zato naročil uslužbencu, naj nadzoruje dotičnega načelnika in po možnosti preskrbi dokaze o njegovi nepoštenosti. To nalogo je uslužbenec res izvršil in sicer na ta način, da je skrivaj vzel iz poslovnega prostora nekaj spisov in jih izročil predsedniku nadzorstva, ki jih je obdržal nekaj dni pri sebi. Ko je načelnik zvedel za to stvar, je odpustil nameščenca iz službe in to brez odgovodnega roka. Nameščenec je nato tožil in

zahteval primerno plačo. Delovno (obratno) sodišče in deželno delovno sodišče sta tožbi ugodili. Obe instanci sta smatrali, da je namješčenčevo ravnanje bilo opravičljivo, ker je svoje dejanje storil v korist zadruga. Državno delovno sodišče pa se je postavilo na drugo stališče ter je izreklo, da pristojne kontrolne in nadzorne pravice le nadzorstvu v celoti in ne posameznim članom nadzorstva in dalje, da se te pravice ne morejo prenesti na osebe, ki nadzorstvu ne pripadajo, četudi je pritegnitev sposobnih pomožnih moči dopustna. Toda takega sklepa nadzorstva ni bilo, kar je bilo tudi uslužbencu znano. Uslužbenec je torej prejel nalog za kontrolo od osebe, ki k temu ni bila legitimirana in zato je bilo njegovo odškodninsko tožbo zavrniti.

Literatura.

Osnovi meničnog prava i komentar novog meničnog zakona sa odnosnim zakonima i uredbama. Napisao dr. Toma Pavlović, predsednik odeljenja Apelacionog suda u Novom Sadu. „Urania“, štamparski zavod i izdavačko poduzeće, Novi Sad. Cena nevezani knjigi 100 Din, vezani 120 Din. — Ravnokar je izšlo pod gornjim naslovom obširno delo o meničnem pravu in o našem novem meničnem zakonu. V prvem delu razpravlja pisec splošno o meničnem pravu, v drugem delu pa je objavljen komentar meničnega zakona. V tretjem delu so priobčene uredbe, ki so v zvezi z meničnim pravom; naredba o protestnih registrih, naredba o nadomestilu protesta, naredba o praznikih. Pregled o vsej obdelani snovi daje obširen stvarni register. Knjiga je pisana v lahko razumljivem jeziku in bo dobro služila tako začet-

niku, ki se želi seznaniti z meničnim pravom, kakor tudi praktikom, posebno v denarnih zavodih, kjer imajo opraviti z meničnim poslovanjem.

SLUŽBO DOBI zanesljiv in dobro izvežban tajnik (obenem knjigovodja) pri večji posojilnici v mestu na deželi. Zahteva se prvovrstna moč. Stanovanje na razpolago. Nastop takoj ali vsaj do konca decembra 1930. — Pismene ponudbe z izvirnimi dokumenti in znamko za odgovor naj se pošljejo do 30. novembra 1930 na naslov: Hranilno in podporno društvo zadružnih nastavlencev r. z. z o. z. v Ljubljani, Dunajska cesta šte. 38/II.

Gospodarska zveza v Ljubljani notira naslednje cene: Tomaževa žlindra baza 18% Din 110.—; rudninski superfosfat v vrečah po 50 kg à Din 96.— in po 100 kg à Din 94.—; kalijeva sol po 100 kg Din 176.—, kostni superfosfat Din 126.—; apneni dušik v pločevinastih bobnih Din 260.—; kostna moka Din 110.—; mavec (gips) Din 40.—; nitrofoskal v vrečah Din 172.—; cement dalmatinski Din 56.—; cement Dovje v papirnatih vrečah Din 60.—; klajno apno Din 275.—; lanene tropine Din 2.75; modra galica Din 8.—; žveplo Din 3.20. Pri vagonškem odjemu se cene za gnojila in cement znatno znižajo na franco vsaka postaja. Mlatilnice s tresali in reto Din 4.100.—; slamoreznice Din 1.700 do 2.000; čistilnik 10 sit Din 1.500; plugi Din 500 do Din 940; reporeznica M. R. Din 550; trijerji Din 2.000 do 3.500; mlatilnice na ročni pogon Din 2.200; robkači Din 900; sadni mlinci Din 1.400 do Din 1.700; brzoparilniki Din 1.050 do Din 2.800; kosilni stroji Din 2.000; travniške brane z zvezdnatimi členki Din 900; travniške brane z jeklenimi špicami Din 800; patent motike „Rapp“ Din 70.—.

POSLOVNE KNJIGE IN TISKOVINE.

Vse članice opozarjamo, da ima Zveza v zalogi vse knjige in tiskovine, kakor jih zahteva poslovanje kreditnih, blagovnih, produktivnih in drugih vrst zadrug. — Mnoge tiskovine nudijo za poslovanje znatno olajšanje in zagotavljajo pravilnost kot npr. zapisnik o obnem zboru, vloga na sodišče, rač. zaključek. — Zveza z naročanjem na debelo zagotavlja tudi najnižje cene.

V sledečem podajamo cene za najvažnejše tiskovine (I.), knjige (II.) in vzorna pravila (III.):

I.	Komad
Rač. zaključki za hranilnice in posojilnice	Din —50
za blagovne zadruge	—50
Zapisnik o rednem obnem zboru	—50
Vloga na sodišče (sprememba v načelstvu, ali sprememba pravil)	—50
Vloga na okrajno glavarstvo (predložitev računskega zaključka)	—50
Izpiski iz knjige hranilnih vlog	1—
Izpiski iz knjige posojil	1—
Tiskovine za izvl. tek. rač.	—30
Zadolžnice na poročstvo	—75
Zadolžnice na vknjižbo	—75
Zadolžnice na amortizacijo	—75
Prošnje za posojilo	—50
Pogodba za kredit v tek. rač.	—75
Obrestne tabele (na kartonu 3 1/2% do 6%)	2—
6 1/4% do 7% (na papirju)	3—
7 1/2% do 8 1/2%	3—
9% do 10%	3—
Listek za izplačilo vloge	—10
Listek za izplačilo posojila	—10
Opomin dolžniku	—10
Opomin porokom	—10
Zemljeknjižni predlog (list)	—40
Pole za inventuro	—75
Potrila	—10
Izpiski (nova tisk.) tek. rač.	—75
Računski zaključki (kartonirani po 20 komadov) za kreditne in nekreditne zadruge (zvezki)	22—
Denarne kuverte	—65
Kuverte za dopisovanje z Z. Z.	—10
Dopisnice za dopisovanje z Z. Z.	—05

II.	Komad
Knjiga hranilnih vlog 50 listov	Din 60—
" " " 100	105—
" " " 150	160—
Knjiga posojil 50 listov	65—
" " " 100	110—
" " " 150	155—
Razdelnik za kreditne zadruge 50 listov	50—
" " " 100	85—
" " " 150	135—
Razdelnik za nedenarne zadruge 24 listov	40—
" " " 50	60—
" " " 100	100—
Blagajniški dnevnik 100 listov	45—

Komad	Din
Blagajniški dnevnik 200 listov	75—
Knjiga tekočih računov 50 listov	40—
Knjiga tekočih računov 100 listov	56—
" " " 200	120—
Amerikanski journal za blagovne zadruge	180—
Knjiga denarnih listkov 100 strani	15—
Knjiga pristopnic 50 listov	12—
" " " 100	16—
" " " 200	34—
„Štraca“ 100 listov	65—
„Štraca“ 50 listov	40—
Blagovni skontro 100 listov	75—
Blagovni skontro 50 listov	45—
Nakupna prodajna knjiga 100 listov	75—
Nakupna prodajna knjiga 50 listov	45—
Blago oddajni bloki	22—
Deležna knjiga 100 listov	45—
Deležna knjiga 200 listov	75—
Vložni zapisnik	30—
Hranilne knjižice (lično vezane v šagrinpapir)	4—
" " " (vezane)	3—
" " " (broširane)	1—
Združno-posojilne knjižice	3—
Knjižice za imetnike tekoč. računa 16 list.	4 75
Knjižice za električni tok	1 50
Imenik zadržnikov 20 listov	20—
Imenik zadržnikov 30	25—
Imenik zadržnikov 40	30—
Knjiga porokov	20—
Knjiga odstopnic (broširano)	6—
Sejni zapisniki	26—
Trgovske knjige z 2 kolonama	26—
Indeksi	16—
Mlekarske knjižice	3 75
Saldo-Konti na trdem papirju 50 listov	30—
" " " 100	50—

III.	Komad
Pravila za hranil. in posojil. (Rajfela.)	Din 2—
Pravila za hranil. in posojil. (Schulz.)	2—
Pravila za kmet. nabav. in prod. zadruge	2—
Pravila za živinorejske zadruge	2—
Pravila za kmetijska društva (strojne zadr.)	2—
Pravila za mlekarske zadruge	2—
Pravila za združne elektrarne	2—
Pravila za zavarovanje goveje živine	2—
Pravila za strojne zadruge	2—

